

Tienden, cijnzen, verheffingsrechten en renten: lasten op landerijen van het Onze-Lieve- Vrouw-der-Engelenklooster in Bilzen, 1692

Rombout Nijssen

In het Rijksarchief te Hasselt wordt een klein archiefbestand bewaard dat afkomstig is van het Bilzerse klooster van Onze-Lieve-Vrouw der Engelen¹. De meest in het oog springende bescheiden in het archief zijn zonder twijfel een handschrift met twee kronieken van Bilzen in het Middelnederlands en een handschrift met de vertaling daarvan in het Frans². Wijlen deken Paquay heeft het grootste deel van deze kroniek *hertaald* en uitgegeven in zijn werk *Bilsen Voorheen*³.

Een minder in het oog springend onderdeel van het archief is een handschrift uit 1692, dat een overzicht geeft van de landerijen in het bezit van het klooster⁴. De samensteller maakt onderscheid tussen akkerland, weiden en bos. Hij duidt voor elk perceel aan hoe groot het is, waar het ligt en wie de bezitters zijn van de aangrenzende percelen. Bovendien geeft hij voor elk perceel aan met welke lasten het bezwaard is. Omdat het document een goed beeld geeft van de lasten waarmee goederen in het ancien régime zoal bezwaard konden zijn, wordt het in deze bijdrage nader geanalyseerd.

¹ De geschiedenis van het Bilzerse zustersklooster begint in 1473, met de verhuis van een zestal zusters uit het Hasseltse Franciscanessenklooster van Sint-Catharinadal naar het begijnhof van Bilzen. Het eerste klooster in Bilzen, in het begijnhof, bleef slechts enkele jaren bestaan. In 1477 verhuisden de zusters naar een gebouw in de Kloosterstraat, waar zij tot aan de opheffing van hun klooster in 1795-1796 verbleven. In 1797 werden de kloostergebouwen ten voordele van de Franse staatskas aan een particulier verkocht. De kloosterkerk werd daarop afgebroken en de overige gebouwen werden tot een burgerwoning verbouwd: J. PAQUAY, *Bilsen Voorheen*. Bilzen, 1926, p. 160-169, 216-217.

² Rijksarchief Hasselt, *Archief van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw der Engelen in Bilzen*, nr. 6 en nr. 3.

³ J. PAQUAY, *Bilsen Voorheen*. Bilzen, 1926, p. 171-209.

⁴ Rijksarchief Hasselt, *Archief van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw der Engelen in Bilzen*, nr. 5. Het register is in een eenvoudige bruine lederen band ingebonden. De lederen riempjes waarmee het vroeger dichtgebonden kon worden, zijn afgebroken. Het telt 41 genummerde en 8 ongenummerde folio's van ca. 148 bij 195 mm.

In het ancien régime was het immers zo dat de bezitters van landerijen niet alleen grondbelasting betaalden aan de gemeente, maar in de meeste gevallen ook tienden aan een tiendenheffer, en cijnzen aan het cijnshof waar de grond in kwestie van afhing, of leentaksen indien het om leengoed ging, of een jaarlijkse rente wanneer het goed daarmee belast was. Omdat op elk perceel andere lasten konden drukken, was het voor organisaties die veel landerijen bezaten noodzakelijk om een systematisch overzicht van al die lasten op schrift te stellen.

Tienden waren in de meeste gevallen aan kerkelijke organisaties verschuldigd. Het tiendrecht hield in principe in dat de bezitter ervan recht had op één tiende van de opbrengst van een stuk land. Maar dat was niet altijd zo. In bepaalde gevallen immers had de tiendenaar recht op de elfde schoof, hetgeen overeenkomt met circa 9,09 % van de opbrengst van het land. Het kon echter nog ingewikkelder worden. Het tiendrecht op een bepaald goed kon ook in handen zijn van meer dan één tiendenaar. Wanneer bijvoorbeeld de tiende geheven werd volgens het principe van de elfde schoof, en het tiendrecht ten gevolge van verkopen of schenkingen in de loop van eeuwen verdeeld was over drie tiendenaars, dan hadden die respectievelijk recht op de eenendertigste, de tweeëndertigste en de drieëndertigste schoof. Het kon vervolgens gebeuren dat één of meerdere tiendenaars van de heffing van hun aandeel afzagen, omdat zij het tiendrecht kwijtscholden, of omdat het afgekocht werd bijvoorbeeld. Daardoor kon het voorkomen dat de tiendelast voor bepaalde percelen nog maar de drieëndertigste schoof bedroeg.

Het recht om op bepaalde landerijen tienden te heffen was oorspronkelijk een kerkelijk recht, dat toekwam aan de kerkelijke organisatie die ook instond voor het onderhoud van de plaatselijk parochiekerk, voor de vergoeding van de pastoor en voor de ondersteuning van de armen in de parochie. Na verloop van tijd echter werden tienden als een verhandelbaar goed beschouwd en kwamen zij in het bezit van andere organisaties. Aangezien leken, zeker in de periode die door onze archieven gedocumenteerd worden, niet erg happig waren op het bezit van tienden, bleven zij grotendeels in het bezit van kerkelijke organisaties, al hadden de instellingen die in de zeventiende en in de achttiende eeuw tiendenrechten bezaten niet altijd nog iets te maken met de oorspronkelijke gerechtigden. Weinig tiendenaars voelden zich in de zeventiende en in de achttiende eeuw nog verantwoordelijk voor het onderhoud van de kerk of voor de ondersteuning van de armen in al de plaatsen waar zij tienden inden.

Voor landerijen die van de heer van een cijnshof in cijns gehouden werden, was men jaarlijks de betaling van een cijns verschuldigd, en wanneer zo een perceel in het bezit

kwam van een nieuwe eigenaar, moest die dat door het cijnshof laten registreren en was hij een verheftaks en een registratietaks verschuldigd. Cijnzen konden in geld of in natura uitgedrukt zijn. Wanneer een cijns in geld uitgedrukt was, dan ging het meestal om geldstukken die in omloop waren op het ogenblik dat het goed in cijns werd uitgegeven. Doordat de meeste cijnsgoederen al in de middeleeuwen in cijns uitgegeven waren, was de waarde van de geldcijnzen in de zeventiende en achttiende eeuw ten gevolge van de devaluatie van het geld erg klein geworden. Meestal ging het om *denieren*: kleine muntjes, waarvan de waarde in de zeventiende en achttiende eeuw ten gevolge van de devaluatie van de waarde van het muntmetaal amper met een *oordje*, een koperen stukje kleingeld, overeenkwam⁵. Andere cijnzen werden uitgedrukt in natura: in de regel in *kapoenen* - gesneden en gevette hanen - of in kippen. Deze cijnzen werden niet noodzakelijk in natura betaald. Zij konden ook in geld betaald worden, aan de tegenwaarde van die producten volgens de marktprijzen van dat moment. Cijnzen die in natura uitgedrukt waren, waren dus waardevast. Zij devalueerden niet. Tot slot waren er ook cijnzen die gedeeltelijk in geld en gedeeltelijk in natura uitgedrukt werden. Sommige landerijen die van een cijnshof afhingen waren ook belast met een *keur*. Dat wil zeggen dat de heer van het cijnshof bij het overlijden van de bezitter van het goed recht had op een deel uit diens erfenis, meestal op een rund uit zijn stal. Zoals cijnzen die in natura uitgedrukt werden, konden ook *keuren* in geld betaald worden, aan de tegenwaarde van - in het geval van een *koekur* - de beste koe uit de stal van de erflater⁶.

Voor landerijen die leengoed waren, moest de bezitter dan weer leenverhef doen wanneer hij het goed verwierf en wanneer het leenhof waar zijn goed van afhing, in handen van een nieuwe heer kwam. Bij elk verhef was hij een verheftaks verschuldigd. Bovendien moest hij, wanneer hij een leengoed verwierf, dat door het leenhof in kwestie laten registreren en daarvoor een registratierecht betalen.

⁵ De denier was oorspronkelijk een zilveren munt. Zij werd geslagen van de achtste tot in de veertiende eeuw. Van de graven van Loon bijvoorbeeld zijn in Hasselt geslagen denieren bekend uit de dertiende en de veertiende eeuw. Aanvankelijk was de denier vrij zwaar, en woog hij circa 1,8 gram. Na verloop van tijd werden echter steeds lichtere denieren geslagen. Uiteindelijk werd de denier de kleinste munt denominatie. Het feit dat cijnzen in denieren worden uitgedrukt, wijst er mogelijk op dat zij oorspronkelijk tot stand gekomen zijn in de periode waarin de denieren nog courant in het geldverkeer gebruikt werden. H. ENNO VAN GELDER, *De Nederlandse munten. Het complete overzicht tot en met de komst van de euro*. 8ste druk. Utrecht, 2002, p. 222-236, 290; *Hasseltse munten*. Hasselt, 1980, 111 p.

⁶ Wie meer wil weten over het functioneren van een cijnshof, over cijnzen en over keuren, raadplege het artikel *Het laathof van den Wijer in Hoeselt*, in *Limburg-Het Oude Land van Loon* 83, 2004, p. 67-86.

De registratie van de bezitsoverdracht van goederen die geen cijnsgoed of leengoed waren, geschiedde door de schepenbank van de plaats waar die goederen gelegen waren. Overigens liet men dikwijls - ter verhoging van de rechtszekerheid - ook de overdracht van leengoederen en van cijnsgoederen door de plaatselijke schepenbank registreren.

Voorts konden landerijen belast zijn met renten. In een tijd waarin hypothecaire leningen zoals wij die nu kennen niet gebruikelijk waren, kregen geldleningen de vorm van een renteverkoop. Wie geld nodig had, kon zich tot een fortuinlijker tijdgenoot wenden, met het aanbod om hem en zijn erfgenamen, tegen eenmalige betaling van een bepaalde som (het te lenen bedrag), tot in de eeuwigheid - of tot wanneer het bedrag zou terugbetaald worden - jaarlijks een erfrente (de intrest) in geld of in natura te betalen. Om de zekerheid van de ontlener te vergroten, werd voor dit soort renten een onroerend goed als waarborg gesteld voor de stipte betaling van de rente. De plicht om die rente te betalen bleef vervolgens verbonden aan het bezit van dat goed. Wie het in de toekomst zou erven of kopen, zou ook de plicht om de er op gevestigde rente te betalen moeten overnemen. Het feit dat een onroerend goed met een rente belast was, verminderde uiteraard de waarde ervan. Een deel van de jaarlijkse opbrengst moest immers aangewend worden om de er op gevestigde rente te betalen.

In werkelijkheid was de situatie nog complexer dan dat ze hierboven geschetst wordt. Tienden, cijnzen, renten en leenverplichtingen liepen immers door elkaar. Hetzelfde perceel kon bijvoorbeeld tiendplichtig zijn aan een bepaalde kerkelijke organisatie, cijnsplichtig in een cijnshof dat afhing van een andere instelling, en ten slotte kon het nog belast zijn met een rente ten voordele van een derde organisatie of een particulier. Bovendien moest de bezitter van een goed weten hoe hij zijn financiële verplichtingen moest voldoen: tienden werden opgehaald door de tiendenheffer of door zijn medewerkers, maar cijnzen en renten moesten door de cijns- of renteplichtige betaald worden op een welbepaalde plaats en op een welbepaalde dag. Wie een leengoed of een cijnsgoed verwierf, moest dat binnen een bepaalde termijn na het verwerven door het juiste leenhof of cijnshof laten registreren. Wie die termijn liet verstrijken, of wie zijn cijns of rente niet op de vastgestelde dag betaalde, liep de kans dat de stadhouder van het leenhof, of de cijnsmeier, of de bezitter van de rente naar de rechter stapte om in het bezit gesteld te worden van het leengoed of cijnsgoed in kwestie, of van het goed dat als onderpand voor de betaling van de rente borg stond. Vorderingen tot inbezitstelling van goederen die als onderpand stonden voor een rente die niet tijdig betaald werd, waren - zo blijkt uit onze schepenbankarchieven - in de zeventiende en in de achttiende eeuw bijzonder talrijk.

Het was dus voor elke bezitter van onroerende goederen van het grootste belang te weten welke van zijn goederen tiendplichtig waren, hoeveel de tiend bedroeg en wie recht had op die tiend. Hij moest voorts weten welke goederen cijnsplichtig waren, hoeveel de cijns bedroeg, en waar en wanneer die cijns betaald moest worden, en welke goederen verhefplichtig waren, en in welk leenhof of cijnshof dat verhef moest plaatsvinden, en welke goederen met een rente belast waren, en waar en wanneer die rente betaald moest worden.

Het is in die context dat het goederenoverzicht van het Bilzerse Onze-Lieve-Vrouw-der-Engelenklooster in 1692 tot stand kwam. Wellicht is het opgesteld door de rentmeester van het klooster, die een helder overzicht nodig had van de lasten die op de kloosterbezittingen drukten. Drie eeuwen later biedt het register ons een zicht op het goederenbezit en de geografische spreiding van de goederen van het klooster aan het einde van de zeventiende eeuw, op de tiendenaars aan wie het klooster tienden verschuldigd was, en op de verhouding tussen cijnsgoederen, leengoederen en goederen die blijkbaar niet van een ander hof dan de schepenbank afhingen.

Het klooster bezat volgens dit overzicht 69 percelen akkerland, met een totale oppervlakte van 37 bunder, 11 à 13 roeden en 1 kleine roede⁷. De oppervlakte van de percelen varieert van 3,3 roeden tot 28,5 roeden. Gemiddeld zijn de percelen 10,88 roeden groot. Voorts bezat het klooster 12 percelen weiland. Van één perceel in Meershoven wordt de oppervlakte niet vermeld. De overige zijn samen 6 bunder en 3 roeden groot. Tot slot bezat het klooster een bos van één bunder in Bilzen, dat het *Broebos* genoemd werd, en een *klein* bos, waarvan de oppervlakte niet vermeld wordt, aan *de Roten* bij het gehucht Eik. De totale oppervlakte van de landerijen van het klooster - buiten de kloostergebouwen, het bos in Eik en de weide in Meershoven - besloeg dus 44 bunder, 14 à 16 roeden en 1 kleine roede of 39,06 hectare. Het klooster was daarmee in Bilzen een niet onaanzienlijke grondbezitter, maar in verhouding tot de grote instellingen uit de kerkelijke sfeer in de onmiddellijke omgeving - het kapittel van Munsterbilzen en de landcommanderij van Alden Biesen - was het Bilzerse zustersklooster een kleine speler.

Het overgrote deel van de bezittingen van het klooster ligt in Bilzen⁸. De weinige percelen buiten de gemeentegrenzen liggen in Beverst (drie weiden van respectievelijk 15, 10

⁷ Een bunder bestaat uit 20 roeden, en een roede kan voort onderverdeeld worden in 20 kleine roeden. In het Bilzerse komt een bunder overeen met 87,1884 are, een roede is er 4,3594 are groot, en een kleine roede meet 0,2180 are.

⁸ In het Ancien Régime maakten ook de gehuchten Rijkhoven en Reek, die in 1870 de gemeente Rijkhoven zouden vormen, en de gehuchten Schoonbeek, Holt en Laar, die in 1878 bij de gemeente Beverst gevoegd zouden worden, deel uit van Bilzen.

en 9 roeden), in Hoeselt (twee percelen van 1 bunder en 5 roeden in de Neder), in Kleine-Spouwen (twee akkers van 14 en van 6 roeden), in Membruggen (een perceel van 27 roeden) en in Waltwilder (twee akkers van 14 en van 11 roeden in het gehucht Amelsdorp).

Het klooster bezat landerijen die tiendplichtig waren aan verschillende tiendenaars: het kapittel van Munsterbilzen, de pastoor van Bilzen, het kapittel van Hoei, de landcommanderij van Alden Biesen, de pastoor van Martenslinde, de armentafel van Bilzen, de pastoor van het begijnhof van Bilzen en de abdij van Oriënten bij Sint-Truiden. Bij 16 akkers werd aangetekend dat zij vrij waren van tiendplicht. Bij 12 percelen akkerland, waaronder de gronden in Hoeselt, in Kleine-Spouwen, in Membruggen en in Waltwilder, staan geen aanduidingen omtrent de tiendplicht. Ook bij de weiden en de bossen staan geen aanduidingen over de tiendplicht. Die laatste waren wellicht vrij van tienden, vermits zij geen veldvruchten in de strikte zin van het woord opbrachten, maar eerder dienden voor de voeding van het vee, dat dan op zijn beurt wel weer met tienden belast was.

Niet alle percelen die tienden moesten opbrengen waren met een volle tiende belast. Voor sommige hoefde slechts de drieëndertigste schoof (= $1/3$ tiend) of een halve tiend betaald te worden. Voor één perceel moest de tiendenaar de derde schoof terug geven, zodat het perceel netto met $2/3$ van een volle tiend belast was.

Het kapittel van Munsterbilzen inde de volle tienden op zestien akkers van het klooster, de helft van de tiend op een perceeltje van 4,6 roeden in het Klein Hulterveld, waarvan de andere helft aan de armentafel van Bilzen toebehoorde, en de drieëndertigste schoof op een ander perceel, dat voor het overige tiendenvrij was. De pastoor van Bilzen had recht op de volle tiend op zeven kloosterakkers, op de halve tiend op een akker in het Broekemveld, waarvan Alden Biessen de andere helft bezat, en op de drieëndertigste schoof op twee andere akkers. Op een ander perceel inde hij volle tienden, verminderd met elke derde tiendenschoof. Het kapittel van Hoei inde de volle tiend op drie percelen en de drieëndertigste schoof op een vierde perceel. Deze percelen lagen in de omgeving van het gehucht Merem. De landcommanderij van Alden Biessen inde volle tienden op drie percelen, en deelde de tiende op een vierde perceel gelijk met de pastoor van Bilzen. De pastoor van het begijnhof van Bilzen had recht op de volle tiend op een perceel van 13,3 roeden in het Klein Hulterveld en op de tweeëntwintigste schoof op een perceel van 16 roeden in het Hulterveld. De armentafel van Bilzen bezat de helft van de tiend op een perceeltje in het Klein Hulterveld, die voor het overige aan het kapittel van Munsterbilzen toekwam. De pastoor van Martenslinde bezat de helft van de tiend op een uitgestrekt

perceel van 22,6 roeden bij de Brugpoort. De abdij van Oriënten tenslotte inde de tiend op een stukje land van 3,75 roeden in het Asbroek.

Volgens de gegevens in dit goederenregister waren 22 van de 83 percelen van het Onze-Lieve-Vrouw-der-Engelenklooster nog met andere lasten bezwaard. Acht akkers waren cijnsplchtig aan een cijnshof van de *Bisschoppelijke Tafel*, twee in het cijnshof van Grote-Schuren in Bilzen, twee in het Reeshof te Hoeselt, twee in het Ouwerxhof in Waltwilder, één in het cijnshof van Merem, één in het cijnshof van het Hertogambt in Munsterbilzen en één in een niet met naam genoemd hof. Drie percelen waren belast met een rente ten voordele van de landcommanderij van Alden Biesen, waarvan er twee ook met een rente ten voordele van het gasthuis van Alden Biesen belast waren, en één perceel was belast met een rente ten voordele van de armentafel van Bilzen⁹. Twee percelen waren leengoederen die verheven moesten worden voor het Romboutshof in Bilzen en één perceel bij de Brugpoort in Bilzen, dat ook belast was met een jaarlijks cijns van één denier ten voordele van de *Bisschoppelijke Tafel*, was een leen dat verheven werd voor de *Leenzaal van Kuringen*.

Overzicht van de kloostergoederen in 1692¹⁰

Grootte Ligging	Tiendenaars	Cijzen
Akkerland		
0-04-02 Solveld	p. Bilzen	hof van Merem: een <i>hellinckcijns</i> ¹¹ , te betalen 's woensdags in de kermis-week in Bilzen
0-08-07 Solveld	p. Bilzen: 33ste schoof	
0-13-18 Solveld	k. Munsterbilzen	

⁹ Zoals het klooster goederen bezat die belast waren met renten ten voordele van andere organisaties, zo bezat het zelf ook tientallen rentes die gevestigd waren op de goederen van personen en organisaties die het klooster geld verschuldigd waren. Het kloosterarchief bevat een renten- en pachtregister uit 1745 dat daar een goed overzicht van biedt: Rijksarchief Hasselt, *Archief van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw der Engelen in Bilzen*, nr. 1.

¹⁰ Voor deze tabel gelden volgende regels: 1) de grootte van de percelen is uitgedrukt in bunders, grote en kleine roeden; 2) de gebruikte afkortingen zijn p. voor pastoor, k. voor kapittel en kl. voor klooster; 3) indien de opgegeven oppervlakte benaderend is (=à), nemen we de kleinste; 4) wanneer we geen plaatsnaam vermelden, zijn de percelen in Bilzen gelegen; 5) in geval er niet gespecificeerd wordt hoeveel de tiende bedraagt, dan betreft het een perceel dat belast is met een zogenaamde *volle* tiende, m.a.w. 10 % van de opbrengst van het land.

¹¹ De *hellinc* is een kleine munt, ter waarde van een halve penning of denier.

Grootte Ligging	Tiendenaars	Cijnzen
0-11-16 Solveld	k. Munsterbilzen	
1-08-10 Natveld	k. Munsterbilzen	
0-04-18 Natveld	k. Munsterbilzen	
0-10-00 Merem	vrij	
0-06-00 Merem	k. Munsterbilzen	
0-17-10 Merem	k. Hoei: 33ste schoof	
0-06-04 Merem	vrij	
0-04-14 Merem	vrij	
0-16-17 Merem	vrij	
0-08-00 Merem	k. Hoei	
1-02-12 Brugpoort	p. Martenslinde: halve tiend	
0-12-00 Bij de stadswallen		
1-07-00 Membruggen		
1-03-00 Broekemveld	Alden Biessen: halve tiend	
	p. Bilzen: halve tiend	
0-03-06 Broekemveld	k. Munsterbilzen	
1-01-03 Broekemveld	vrij	
0-10-18 Aan de kapel	vrij	
0-08-16 Aan de kapel	vrij	
0-11-03 Aan de kapel	vrij	
0-07-03 Tongersestraat	vrij	
0-09-13 Tongersestraat		
0-08-14 Klein Hulterveld	vrij	
0-13-06 Klein Hulterveld	p. begijnhof	
0-04-12 Klein Hulterveld	armen van Bilzen: halve tiend	
	k. Munsterbilzen: halve tiend	
1-05-08 Klein Hulterveld	k. Munsterbilzen	
0-09-00 Klein Hulterveld	k. Munsterbilzen	
0-09-00 Broebos	k. Munsterbilzen	
0-02-14 Broebos	k. Munsterbilzen	
0-12-00 Broebos	k. Munsterbilzen	
0-10-02 Broebos	Alden Biessen	
0-06-10 Hulterveld	p. Bilzen	
0-16-00 Hulterveld	p. begijnhof Bilzen: 22ste schoof	
0-05-10 Hulterveld	k. Munsterbilzen	
0-08-05 Hulterveld	k. Munsterbilzen: 33ste schoof	
1-04-00 Broekem	k. Munsterbilzen	
0-08-05 Gansbeek	vrij	
0-09-03 Gansbeek	p. Bilzen	
1-00-00	p. Bilzen, derde schoof krijgt men terug	
0-08-14	k. Munsterbilzen	

Lasten op landerijen van het Onze-Lieve-Vrouw-der-Engelenklooster in Bilzen, 1692

Grootte Ligging	Tiendenaars	Cijnzen
0-09-00 Brugpoort	k. Munsterbilzen	bisschop: 1 denier cijns; leen van de <i>Leenzaal van Kuringen</i>
0-04-14 Leterveld	vrij	
0-07-04 Sleckegroes	k. Munsterbilzen	cijnshof van Grote-Schuren: 1 denier cijns
0-04-03 Leterveld	vrij	
0-03-15 Asbroeken	kl. Oriënten	cijnshof van Grote-Schuren: 3 denieren cijns
0-04-19 Gijserveld	p. Bilzen	
0-04-19 Gijserveld	p. Bilzen: 33ste schoof	
0-16-00 Spelverstraat in Abbendaal	vrij	bisschop: 1 denier cijns, 's woensdags in de kermisweek in Bilzen
0-11-00 Spelverstraat	p. Bilzen	bisschop: 1 denier cijns
0-07-01 Meershoven		bisschop: 2 denieren en aan dezelfde op de tweede dag van het jaar nog 4 denieren en 2 kapoenen cijns
0-05-00 Op den Bos	Vrij	
0-07-03 Lanakerdij	p. Bilzen	
0-07-07 Natveld	k. Hoei	
1-00-03 Merem	k. Hoei	
0-10-00 Munsterbos	Vrij	
1-04-00 Lanakerdij	p. Bilzen	4 kapoenen, 12 kippen, 12 denieren en 3 <i>eskelings</i> ¹² cijns
0-09-00 Rijkhoven	Alden Biesen	Alden Biessen: 1 schoof zomergerst en 2 denieren op de feestdag van Sint-Geertrui ¹³
0-08-00 Rijkhoven	Alden Biesen	Alden Biessen: 1 schoof zomergerst en 2 denieren op de feestdag van Sint-Geertrui; gasthuis van Alden Biesen: 1 maat rogge
0-07-00 Rijkhoven		Alden Biessen: 2,25 maten gerst op de feestdag van Sint-Geertrui; gasthuis van Alden Biesen: 1 maat rogge
1-00-00 Hoeselt: Neder		Reeshof in Hoeselt: 4 kippen en 8

¹² Wellicht wordt een *esterlinc* bedoeld: een oude kleine munt, die in de middeleeuwen in opdracht van de Engelse koningen geslagen werd, of de hiervoor genoemde *hellinc*.

¹³ De feestdag van Sint-Geertrui valt op 17 maart. Het ging dus wellicht om een hoeveelheid gedorst graan die overeenkwam met het graan aan één schoof.

Grootte Ligging	Tiendenaars	Cijnzen
		denieren cijns op de feestdag van Sint-Stefanus ¹⁴
0-05-00	Hoeselt: Neder	
0-14-00	Waltwilder: Amelsdorp	
0-11-00	Waltwilder: Amelsdorp	Ouwerxhof: 4 denieren cijns
0-14-00	Kleine-Spouwen	
0-06-00	Kleine-Spouwen	
0-08-00	Holt	bisschop: 1,5 <i>copi</i> ¹⁵ cijns
0-04-00	Holt	
Weide		
0-07-00	Zuurbeemden	Romboutshof: verhef
0-02-00	Zuurbeemden	
?-??-??	Meershoven	armen van Bilzen: 13 maten rogge; Hertogambt: 4 denieren, 2 <i>copi</i> cijns
1-00-00	Neerbrampt	bisschop: 2 kapoenen, 12 denieren cijns
0-10-00	Neerbrampt	bisschop: 1 kapoen, 2 denieren cijns
0-14-00	Schoonbeek	
0-15-00	Beverst	bisschop: 1 denier cijns
0-10-00	Beverst	Reeshof: 1 denier cijns
0-09-00	Beverst	
0-09-00	Grootbeemden	
0-07-00	Grootbeemden	
1-00-00	Broekem	Romboutshof: verhef

¹⁴ 26 december.

¹⁵ De *copi* is een kleine middeleeuwse munt, ter waarde van een vierde van een penning of van een denier, of de helft van een *hellinc*.

Lasten op landerijen van het Onze-Lieve-Vrouw-der-Engelenklooster in Bilzen, 1692

Grootte Ligging

Tiendenaars

Cijzen

Bos

?-??-?? Aan de Roten (klein bos)

1-00-00 Broebos

Ouwerxhof: niet nader bepaald
cijnsbedrag

Adres van de auteur:

Rijksarchief

Bampslaan 4

3500 Hasselt

Opera omnia III. Een verzameling historische en heemkundige opstellen, uitgegeven door de Geschied- en Heemkundige Kring “Het Land van Thorn”. Thorn, 2005.

Het Land van Thorn omvat grensoverschrijdend Thorn, Ittervoort, Neeritter, Haeler, Hunsel, Ell, Stramproy, Grathem, Kelpen-Oler, Baexem, Beegden, Heel, Panheel, Pol, Wessem, Kinrooi, Molenbeersel, Kessenich, Geistingen, Ophoven, Heppeneert en Neeroeteren. De bundel, die een vervolg is op de delen I-II, telt 11 bijdragen: G. Venner, *Zegels in het archief van de abdij Thorn*; T. Waegeman, *De burcht van Kessenich herontdekt*; J. Coenen, *Uit Luikse bron vernomen* (over de relatie tussen het Sint-Lambertuskapittel van Luik en Neeritter); R. Driessen, *Loserhof in Baexem. Bijdrage tot de agrarische geschiedenis van Baexem en het Land van Thorn*; P. Geuskens, *De Van Pollarts tot Aldeneik* (over de familie Van Pollart die het adellijk huis Het Geudje in Aldeneik bezat); W. Keyser-Schuurman, *De architect M.J. Soiron en de abdijgebouwen van Thorn*; E. Haanen, *De Brabantse revolutie en de eerste Oostenrijkse restauratie in Wessem (1789-1792)*; P. Geuskens, *Zwarte Coob opgeknoopt in Thorn* (een uit Lier afkomstige landloper); G. Raymakers, “*Wessem 1943-1944*”. *Herinneringen van een onderduiker, een “ambtenaar”*; R. Belemans, *Cultuurcoïncidenties in Midden-Limburg* (met voorbeelden uit de schutterswereld).

Dit derde deel kost 20 euro + 3,5 euro verzendingskosten. Belgische belangstellenden kunnen het bedrag storten op de KBC-rekening nr. 735-2141978-12 met vermelding *Opera Omnia III*. Voor meer informatie: secretaris Peter Roost, tel. 0031-475.565.132.